

وضعیت اشتغال، توانمندی شغلی و موفقیت شغلی دانش‌آموختگان آموزش‌های عالی علمی_کاربردی در بخش کشاورزی

مهناز محمدزاده نصرآبادی
کارشناس ارشد ترویج آموزش
کشاورزی
دکتر غلامرضا پزشکی راد
استادیار دانشگاه تربیت مدرس
دکتر محمد چیدری
دانشیار دانشگاه تربیت مدرس

چکیده

هدف کلی این تحقیق شناسایی عوامل آموزشی مؤثر بر توانمندی شغلی و موفقیت شغلی دانش‌آموختگان دوره های عالی علمی_کاربردی در بخش کشاورزی است. جامعه آماری ۴۲۰ نفر از دانش‌آموختگان مراکز آموزش عالی باکری ارومیه، سرداری تبریز و ایثار اردبیل هستند. روش تحقیق از نوع توصیفی - همبستگی و متغیرهای مستقل این تحقیق عوامل آموزشی، عوامل فردی و اقتصادی دانش‌آموختگان و حمایت‌های مالی و اعتباری دولت و متغیرهای وابسته توانمندی شغلی و موفقیت شغلی است. تجزیه و تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که ۵۴/۷٪ افراد با استفاده از سهمیه آزاد و ۴۵/۳٪ با استفاده از سهمیه شاغل وارد دانشگاه شده‌اند. ۹۳/۱٪ افراد مورد مطالعه سهمیه شاغل در بخش دولتی کشاورزی شاغل‌اند. ۴۰/۴٪ از افراد مورد مطالعه سهمیه آزاد بیکارند، ۳۱/۴٪ به صورت پاره وقت کار می‌کنند و ۱۱/۴٪ دارای شغل تمام وقت هستند. تحلیل روابط بین عوامل آموزشی و توانمندی شغلی دانش‌آموختگان سهمیه آزاد نشان می‌دهد که بین امکانات و تجهیزات زیربنایی و آموزشی مراکز، توانایی تدریس و شیوه آموزش استادان، روشهای تدریس واحدهای نظری، روشهای تدریس واحدهای عملی، محتوای آموزشی در سطح دانش و محتوای آموزشی در سطح نگرش با توانمندی شغلی دانش‌آموختگان رابطه معنی‌داری وجود دارد. تحلیل روابط بین عوامل آموزشی و موفقیت شغلی دانش‌آموختگان سهمیه شاغل نشان می‌دهد که بین توانایی علمی و تخصصی استادان، محتوای آموزشی در سطح دانش، محتوای آموزشی در سطح نگرش و محتوای آموزشی در سطح مهارت با موفقیت شغلی دانش‌آموختگان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

کلید واژگان: آموزش کشاورزی، آموزش عالی علمی - کاربردی، اشتغال، توانمندی شغلی و موفقیت شغلی.

An Examination of Employment Status, Employment Ability, and Job Success among Vocational and Technical Education Graduates in Agriculture Sector

Mahnaz Mohammadzadeh Nasrabadi
Graduates Student of Tarbiat Modares University
Dr. Gholamreza Pezeshki Rad
Tarbiat Modares University
Dr. Mohammad Chizari
Tarbiat Modares University

The overall purpose of this study was identifying the effective educational factors on graduates job ability and job success in agricultural sector. The population consisted vocational and technical higher education graduates (N= ۴۲۰) at the vocational and technical higher education institutes in the North Western Provinces in Iran. A descriptive – correlational method was chosen for this study. Independent variables of this research consisted of educational factors (educational management, equipment of institutes, teacher and trainer characteristics, teaching methods and educational contents), personal characteristics and public financial supports. In this study dependent variable consisted job ability and job success. The questionnaire was developed to collect data that was derived from several previous studies.

Results showed that ۵۴,۷% of respondents were from free quota and ۴۵,۳۵% of them were from employed quota. Majority of employed quota respondent (۹۳,۷%) employed in public agricultural sector. Approximately forty one percent (۴۱,۴%) of free quota graduates were unemployed, while limited number of free quota graduates (۱۱,۴%) were employed full time, and about thirty two percent (۳۲,۴ %) of free quota graduates were employed part time. According to the study findings, there were a significant positive relationship between fundamental facilities and equipments, teaching methods (for practical course credits and for theory course credits), teaching ability of educators and trainers, educational content (knowledge and attitude aspects) with free quota graduates, job ability. Also there were a significant positive relationship between scientific ability of faculties, educational content (knowledge, attitude and skill aspects) with job success.

Keywords: Agricultural Education, Vocational and Technical Higher Education, Employment Job Ability and Job Success.

مقدمه

آموزش فرایندی دائمی، پویا و مستمر است که به افزایش دانش و آگاهی افراد منجر می‌شود. امروزه، سیر شتابنده تغییر و تحولات دانش بشری ما را بیش از پیش نیازمند آموزش ساخته است و در صورت عدم توجه به این امر بسیار مهم، فرجامی جز جمود و سکون نخواهیم داشت. از طرفی، مسئله عدم جذب مؤثر و مفید دانش‌آموختگان دوره‌های آموزش عالی در بازار کار، عدم رعایت تناسب رشته تحصیلی با فعالیت شغلی، جذب دانش‌آموختگان در بخشهای غیر تولیدی و غیرفعال، دفع دانش‌آموختگان و جذب آنها به وسیله کشورهای صنعتی و مسائل دیگر از جمله مشکلاتی‌اند که از یک نظام آموزشی ناکارآمد ناشی می‌شود، چرا که یافته‌های دو دهه اخیر ثابت کرده است که ارتباط مثبتی بین سطح کیفیت آموزشی فرد و توانمندی‌های وی برای ورود به بازار کار یا قدرت حل مسائل و تصمیم‌گیری صحیح وجود دارد (مک ماهون و والتر^۱، ۱۹۹۳؛ کاظمی، ۱۳۷۵؛ فاضلی، ۱۳۷۸).

برای روزآمد بودن برنامه‌های آموزش کشاورزی برنامه‌ریزان باید در سازگار کردن و تعدیل فضاها و موقعیتهای جدیدی که می‌تواند در افزایش اثر بخشی دانش‌آموختگان آینده مؤثر باشد، فعال شوند. از دهه ۱۹۹۰، حرفه‌ای شدن آموزشهای کشاورزی به طور جدی دنبال و در نشستهای تخصصی سالانه آمریکا بیان شد که برنامه‌ریزان آموزش کشاورزی باید به طور متناسب موقعیتهای بازار کار را در برنامه‌های آموزشی بگنجانند (اسکانلن و همکاران^۲، ۱۹۹۹). عواملی که به شمول ارتباطات تجاری در آموزش کشاورزی منجر شده است، عبارت‌اند از: افزایش مبادله کالا، افراد و اطلاعات بین مناطق و کشورها، کاهش اشتغال دانش‌آموختگان در بخش دولتی، کاهش سرمایه‌گذاری دولتی در آموزش و پرورش کشاورزی و متلاشی شدن اقتصاد دستوری و جهت‌گیری به طرف اقتصاد بازار (فائو^۳، ۱۹۹۷). از این رو، انجمن حرفه‌ای آمریکا نیز یک مدل ساختاری برای جهت‌گیری مؤسسه آموزشی به سمت تقاضاهای بازار کار

۱ . McMahon & Walter

۲ . Scanlon etal.

۳ . FAO

فراهم کرده است که با سه جزء اصلی مشخص می‌شود: یادگیری مؤسسه مدار، یادگیری کار مدار و فعالیتهای ارتباطی. گفتنی است که فعالیتهای ارتباطی فاصله میان یادگیری کارمدار و یادگیری مؤسسه مدار را پر می‌سازد و به هماهنگی میان قسمتهای مختلف کمک می‌کند (اسورتزل^۴، ۱۹۹۸). در دهه اخیر، در کشور ما برای برقراری ارتباط مؤثر بین آموزش عالی و اشتغال و توجه به تقاضای بازار، بر آموزشهای عالی علمی کاربردی تأکید شده است، به طوری که صاحب‌نظران معتقدند که در عصر متغیر امروز که آموزش و برنامه‌ریزی آموزشی و دنیای کار در حال تغییر است، آموزشهای عالی علمی- کاربردی به عنوان سرمایه‌گذاری در ظرفیت‌سازی نیروی انسانی تلقی می‌شود، چرا که به ایجاد دانش و مهارت در فرایند تولید همراه اشتغال در راستای توسعه اقتصادی و اجتماعی منجر می‌شود (لانکین^۵، ۱۹۹۹).

با توجه به ارزش و جایگاه ویژه بازار در آموزش و کسب مهارت، امروزه برای اجرای پروژه‌هایی به منظور همسویی آموزش و اشتغال سرمایه‌گذاری می‌شود، به طوری که یک رهیافت توسعه نیروی کار برای اشتغال باید: ۱. بر پایه آن دسته از قالبهای شغلی باشد که به آموزش حرفه‌ای و دانشگاهی یکپارچه [آموزش علمی- کاربردی] و فرصتهایی به منظور آموزش مداوم تأکید دارند؛ ۲. با نیازهای اقتصادی، دستمزد بالا و تقاضاهای گسترده بخشهای مختلف اشتغال ارتباط تنگاتنگ داشته باشد؛ ۳. طیف گسترده‌ای از افراد شامل اشخاص، شاغلان و غیره را شامل شود؛ ۴. بر همکاری با کارفرماها در تدوین پروژه‌ها توجه و تأکید کند؛ ۵. در تدوین پروژه‌ها همکاری با آژانسها و مؤسسات آموزشی به طور تخصصی صورت گیرد (دین^۶، ۲۰۰۲). از زمانی که کشاورزی حرفه‌ای به عنوان حیطه‌ای از آموزش حرفه‌ای مطرح شد، ضرورت بهبود کیفیت آموزش کشاورزی اهمیت یافت. ارتباط بین آموزش و اشتغال و انتقال مؤسسه آموزشی به بازار کار موضوعی است که قسمت اعظمی از برنامه‌های تحقیقاتی جامعه اروپا به ارتباط با آن اختصاص یافته است (هنان^۷، ۲۰۰۳). در مطالعه‌ای که به منظور ارزیابی آمادگی شغلی دانش آموختگان دانشگاه میسوری برای مشاغل وابسته به

۴ . Swortzel

۵ . Lankinen

۶ . Dean

۷ . Hannan

کشاورزی توسط کارتمل و گارتن^۸ (۲۰۰۰) انجام شد، این نتایج به دست آمد: ۱. تقریباً ۹۵٪ از دانش‌آموختگان آموزش کشاورزی به طور تمام وقت شاغل بودند و به طور پاره وقت یا به طور تمام وقت ادامه تحصیل می‌دادند؛ ۲. بررسی توانمندی شغلی دانش‌آموختگان نشان داد که برگزاری دوره‌های برنامه‌های آموزش کشاورزی به طور موفقیت‌آمیزی آنها را با مهارت‌های مورد نیاز برای مشاغل کشاورزی آماده کرده است. یافته‌های این تحقیق قوت و تأثیر دوره‌های آموزش کشاورزی را در آماده کردن اشخاص برای مشاغل کشاورزی نشان داد. در تحقیق دیگری رضایتمندی شغلی دانش‌آموختگان دانشگاه فلوریدا به عنوان ابزاری برای بررسی اثربخشی برنامه‌های دانشگاهی ارتباطات کشاورزی، توسط ایرانی و چدلر^۹ (۲۰۰۲) مطالعه شد. نتایج تحقیق نشان داد که اکثر دانش‌آموختگان (۹۰٪) پس از اتمام تحصیلات شاغل شده بودند. بیش از نیمی از پاسخگویان (۶۷/۷٪) در مشاغل مربوط به ارتباطات کشاورزی شاغل شده بودند. اکثر پاسخگویان در پاسخ به رضایتمندی شغلی و تجارب آموزشی بیان کردند که گذراندن دوره‌های آموزشی در زمینه ارتباطات کشاورزی، آنها را برای حرفه‌اشان آماده کرده است.

آنچه به دامنه تنگناها و معضلات بخش کشاورزی می‌افزاید، ضعف توانایی‌های علمی و کارکردی شاغلان بخش کشاورزی و عدم توانمندی شغلی و موفقیت شغلی آنان است. با توجه به تحقیق میرکمالی^{۱۰} (۱۳۷۲)، توانمندی شغلی با عواملی چون تناسب شغل با رشته، درک عمومی از حرفه، میزان مهارت‌های عملی، میزان دانش و آگاهی، تجربه قبلی، تجربه کاری، احساس رضایت از شغل و میزان دستیابی به اهداف شغلی سنجیده می‌شود. همچنین، به منظور دستیابی به موفقیت شغلی در تغییرات مداوم بازار کار، براون^{۱۱} (۱۹۹۹) راهبردهایی چون آموزش مداوم، آموزش ضمن خدمت، توجه به حل مسئله، گسترش تعاملات بین فردی و توسعه مهارت‌های تخصصی هر شغل را مؤثر می‌داند. سؤالات این پژوهش عبارت‌اند از: آموزش‌های علمی کاربردی تا چه حد توانسته است اهداف خود را تحقق بخشد؟ آیا

۸. Cartmel & Garton

۹. Irani & Scherler

۱۰. Brown

دانش‌آموختگان آموزشهای علمی - کاربردی برای ورود به بخش کشاورزی توانمند شده‌اند؟ آیا شاغلان بخش کشاورزی توانسته‌اند به موفقیت شغلی دست یابند؟ چه عواملی در ورود و عدم ورود دانش‌آموختگان به بخش کشاورزی مؤثر بوده است؟

هدف کلی این تحقیق شناسایی عوامل آموزشی مؤثر بر توانمندی و موفقیت شغلی دانش‌آموختگان دوره‌های آموزش عالی علمی - کاربردی در بخش کشاورزی از دیدگاه دانش‌آموختگان است. اهداف اختصاصی پژوهش عبارت‌اند از: شناخت ویژگی‌های فردی و اقتصادی دانش‌آموختگان، شناخت وضعیت موجود عوامل آموزشی مراکز از دیدگاه دانش‌آموختگان سهمیه آزاد و شاغل، بررسی وضعیت شغلی - تحصیلی و سطح توانمندی شغلی دانش‌آموختگان سهمیه آزاد و موفقیت شغلی دانش‌آموختگان سهمیه شاغل، بررسی تأثیر عوامل آموزشی بر توانمندی شغلی دانش‌آموختگان سهمیه آزاد و موفقیت شغلی دانش‌آموختگان سهمیه شاغل و شناخت علل عدم جذب دانش‌آموختگان سهمیه آزاد به بخش کشاورزی.

روش

روش پژوهش توصیفی - همبستگی است. جمعیت مورد مطالعه شامل کل دانش‌آموختگان سهمیه آزاد و شاغل آموزشهای عالی علمی - کاربردی (۴۲۰ نفر) مراکز آموزشی باکری ارومیه، سرداری تبریز و ایثار اردبیل است. حجم نمونه با استفاده از آماره کوکران $n = 140$ مشخص و نمونه‌گیری به روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی متناسب با بزرگی انجام شده است. در داخل طبقه‌ها افراد به طور کاملاً تصادفی برای مطالعه انتخاب شده‌اند.

تعداد نمونه مورد انتخاب از مرکز آموزشی باکری ۵۴ نفر، مرکز آموزشی سرداری ۶۶ نفر و مرکز آموزشی ایثار ۲۰ نفر است. برای جمع‌آوری اطلاعات میدانی از پرسشنامه استفاده شد. با توجه به اهداف آموزشهای علمی - کاربردی متغیر وابسته در این تحقیق اشتغال دانش‌آموختگان مراکز عالی علمی - کاربردی، توانمندی شغلی و موفقیت شغلی آنان در نظر گرفته شده است. شاخص توانمندی شغلی و موفقیت شغلی با طیف لیکرت ۵ قسمتی (بسیار

ناراضی=۱، ناراضی=۲، متوسط=۳، راضی=۴ و بسیار راضی=۵) برای هر گویه مورد سنجش قرار گرفت. از جمع اعداد مربوط به گویه‌های توانمندی شغلی و موفقیت شغلی هر فرد، در نهایت عدد مربوط در مقیاس فاصله‌ای به دست آمد. متغیرهای مستقل عبارت‌اند از: عوامل فردی، اقتصادی و اجتماعی و عوامل آموزشی مراکز (امکانات زیر بنایی و آموزشی، مدیریت آموزشی مراکز، توانایی علمی استادان و مربیان، میزان توانایی تدریس استادان و مربیان، اخلاق اجتماعی و مهارت‌های تعاملی استادان، روش‌های تدریس نظری و عملی و محتوای آموزشی در سه سطح دانش، بینش و نگرش). هر یک از عوامل آموزشی با طیف لیکرت ۵ قسمتی (بسیار خوب=۱، خوب=۲، متوسط=۳، ضعیف=۴ و بسیار ضعیف=۵) برای هر گویه مورد سنجش قرار گرفت. از جمع اعداد مربوط به هر گویه نظر فرد در مقیاس فاصله‌ای به دست آمد. روایی ظاهری و محتوایی ابزار تحقیق با استفاده از نظرهای استادان راهنما و مشاور و تعدادی از اعضای جامعه آماری مورد بررسی اصلاح و تأیید شد. به منظور تعیین اعتماد و پایایی ابزار تحقیق مطالعه راهنما انجام شد. ۳۰ نفر از اعضای جامعه آماری پرسشنامه‌های تحقیق را تکمیل کردند. پارامتر α برای بخش‌های مختلف پرسشنامه ۸۰ تا ۹۳ صدم به دست آمد. پس از اطمینان از روایی و پایایی پرسشنامه، تعداد ۱۴۰ پرسشنامه از طریق پست برای جمعیت نمونه ارسال و تعداد ۱۲۸ پرسشنامه تکمیل شده توسط دانش‌آموختگان بازگشت داده شد. تکنیک‌های آماری به کار گرفته شده در این پژوهش در بخش توصیفی میانگین، نما، میانه و انحراف معیار و در بخش تحلیلی ضریب همبستگی پیرسون، آزمون تی استیودنت و تحلیل رگرسیون است.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که کمی بیش از نیمی از افراد مورد مطالعه (۵۴/۳٪) با استفاده از سهمیه آزاد و مابقی (۴۵/۲٪) با استفاده از سهمیه شاغل وارد دانشگاه شده‌اند. میانگین سن دانش‌آموختگان سهمیه آزاد ۲۷ سال و میانگین سن دانش‌آموختگان سهمیه شاغل ۲۹ سال بود. اکثر پاسخگویان سهمیه آزاد (۷۷/۱٪) و ۹۶/۶٪ پاسخگویان سهمیه شاغل مرد بودند. بیش از نیمی از دانش‌آموختگان سهمیه آزاد (۶۰٪) و ۷۰/۷٪ از پاسخگویان سهمیه شاغل علاقه به

رشته‌های کشاورزی را انگیزه انتخاب رشته در مقطع کاردانی بیان کردند. میانگین معدل پاسخگویان سهمیه آزاد ۱۵/۹۸ و میانگین معدل پاسخگویان سهمیه شاغل ۱۵/۴۶ بود. اکثر پاسخگویان سهمیه آزاد (۷۲/۹٪) و ۸۱٪ پاسخگویان سهمیه شاغل ساکن شهر بودند. حدود ۶۷٪ پاسخگویان سهمیه آزاد و ۶۴/۸٪ پاسخگویان سهمیه شاغل دارای‌های دامی و کشاورزی نداشتند. اکثر پاسخگویان سهمیه آزاد (۹۵/۷٪) و ۹۳/۱٪ پاسخگویان سهمیه شاغل از حمایت‌های مالی و اعتباری دولت برخوردار نشدند. مقدار نما در ارتباط با اندازه خانواده افراد مورد مطالعه سهمیه آزاد ۷ نفر و میانگین درآمد خانواده‌های ایشان ۱۶۰/۳ هزار تومان بود.

هدف دوم این پژوهش شناخت وضعیت موجود عوامل آموزشی از دیدگاه دانش‌آموختگان سهمیه آزاد و شاغل بود و نتایج نشان داد که هر دو گروه از پاسخگویان عوامل آموزشی را به ترتیب با میانگینهای ۳/۲۳ و ۳/۵۲ در سطح متوسط ارزیابی کرده‌اند (جدول ۱).

جدول ۱- اولویت بندی رضایت پاسخگویان درخصوص عوامل آموزشی مراکز

سهمیه						عوامل آموزشی
شاغل			آزاد			
رتبه	انحراف معیار	میانگین	رتبه	انحراف معیار	میانگین	
۲	۰/۸۵	۴	۱	۰/۷۸	۳/۷۴	اخلاق اجتماعی و مهارت‌های تعاملی استادان
۱	۰/۷۳	۴/۰۴	۲	۰/۷۳	۳/۵۵	توانایی علمی استادان و مربیان
۳	۰/۷۴	۳/۸۲	۳	۱/۰۵	۳/۴۳	مدیریت آموزشی مراکز
۷	۰/۹۹	۳/۵۱	۴	۰/۶۳	۳/۳۰	توانایی تدریس استادان و مربیان
۸	۰/۷۷	۳/۲۵	۵	۱/۰۱	۳/۲۹	تجهیزات زیربنایی و آموزشی مراکز
۴	۰/۸۳	۳/۷۴	۶	۰/۷۵	۳/۲۷	محتوای آموزشی در سطح دانشی
۶	۰/۹۶	۳/۵۶	۷	۱/۰۱	۳/۱۶	محتوای آموزشی در سطح پیشی
۵	۰/۹۹	۳/۶۹	۸	۱/۲۴	۳/۱۲	محتوای آموزشی در سطح مهارتی
۹	۰/۹۰	۲/۹۰	۹	۱/۱۵	۲/۸۴	روشهای تدریس واحدهای عملی
۱۰	۰/۸۲	۲/۶۸	۱۰	۱/۱۱	۲/۶۲	روشهای تدریس واحدهای نظری
	۰/۸۵	۳/۵۲		۰/۹۴	۳/۲۳	کل

مقیاس طیف لیکرت: بسیار خوب = ۵، خوب = ۴، متوسط = ۳، ضعیف = ۲، بسیار ضعیف = ۱

تعداد پاسخگویان سهمیه آزاد: ۷۰

تعداد پاسخگویان سهمیه شاغل: ۵۸

درخصوص بررسی وضعیت شغلی تحصیلی دانش‌آموختگان نتایج نشان داد که در حال حاضر تعداد بسیار محدودی از افراد مورد مطالعه سهمیه آزاد (۱۱/۴٪) دارای شغل تمام وقت هستند، ۳۲/۴٪ به طور پاره وقت شاغل شده‌اند، ۴۰/۴٪ افراد همچنان بیکارند، ۱۲/۹٪ در حال ادامه تحصیل در دوره کارشناسی هستند و ۲/۹٪ افراد هم مشغول خدمت سربازی‌اند. با توجه به نتایج، اکثر افراد (۷۷/۵٪) وارد بخش کشاورزی شده و در حیطه‌های مرتبط اشتغال یافته‌اند و بقیه در بخشهای غیر کشاورزی و نامرتب شاغل شده‌اند. وضعیت شغلی پاسخگویان سهمیه شاغل نشان داد که اکثر افراد مورد مطالعه قبل از تحصیل در دوره کاردانی در بخش دولتی کشاورزی شاغل بوده‌اند. ایجاد توانمندی شغلی در دانش‌آموختگان آموزش عالی از جمله اهدافی است که در شکل‌گیری آموزشهای علمی کاربردی مد نظر بوده است. با توجه به جدول ۲، میانگین کلی رضایت پاسخگویان شاغل سهمیه آزاد نسبت به سطح توانمندی شغلی با میانگین ۳/۲۵ در سطح متوسط است. افزایش دانش و بهبود مهارتهای شاغلان حرف و مشاغل گوناگون از دیگر عوامل مؤثر در پایه‌گذاری آموزشهای علمی کاربردی بوده است. میانگین کلی رضایت پاسخگویان سهمیه شاغل نسبت به سطح موفقیت شغلی با میانگین ۳/۴۵ در سطح متوسط است (جدول ۳).

جدول ۲- میانگین، انحراف معیار و اولویت بندی رضایت پاسخگویان شاغل سهمیه آزاد

در زمینه توانمندی شغلی $n = 31$

رتبه	انحراف معیار	میانگین	توانمندی شغلی
۱	۱/۰۸	۳/۷۷	میزان مهارت عملی و علمی در ادای وظایف شغلی
۲	۱/۰۳	۳/۶۱	میزان تجربه کاری پس از اشتغال در این حرفه
۳	۱/۲۳	۳/۳۹	میزان دانش و آگاهی در باره شغل فعلی خود
۴	۱/۳۵	۳/۳۲	میزان علاقه به ادامه اشتغال در این حرفه
۵	۱/۱۶	۳/۲۹	میزان تجربه قبلی در زمینه حرفه کشاورزی
۶	۱/۲۵	۳/۱۳	میزان نیاز به بازآموزی برای ادای بهتر وظایف شغلی پس از اشتغال
۷	۱/۱۳	۳/۰۶	رضایت از شغل فعلی

۸	۱/۴۰	۲/۹۰	میزان تناسب شغل فعلی با رشته تحصیلی در مقطع کاردانی
۹	۱/۲۷	۲/۸۱	میزان دستیابی به اهداف شغلی مورد انتظار
	۱/۲۱	۳/۲۷	جمع

مقیاس طیف لیکرت: بسیار راضی = ۵ راضی = ۴ متوسط = ۳ ناراضی = ۲ بسیار ناراضی = ۱

جدول ۳- میانگین، انحراف معیار و اولویت بندی رضایت پاسخگویان سهمیه شاغل در

زمینه موفقیت شغلی n=۵۸

رتبه	انحراف معیار	میانگین	موفقیت شغلی
۱	۱/۱۳	۴/۳۴	میزان تناسب رشته تحصیلی شما با شغل شما
۲	۰/۸۴	۴/۲۴	میزان افزایش اطلاعات، توانمندی‌ها و مهارت شغلی شما نسبت به قبل از تحصیل
۳	۱/۲۲	۳/۹۳	میزان ضرورت تحصیل در رشته برای سایر افراد شاغل در زمینه حرفه شما
۴	۰/۸۰	۳/۹۱	میزان بهبود کیفیت تولیدات شما نسبت به قبل از تحصیل در مقطع کاردانی
۵	۱/۲۶	۳/۸۶	میزان مؤثر بودن تحصیل شما در استمرار فعالیت یا تثبیت شغل شما
۶	۱/۲۷	۳/۵۳	میزان برخورداری از امنیت شغلی نسبت به قبل از تحصیل
۷	۱/۲۲	۳/۳۸	میزان بهبود روابط با سایر کارکنان
۸	۱/۰۵	۳/۳۳	میزان مؤثر بودن مدرک تحصیلی شما در تغییر متناسب پست سازمانی شما
۹	۱/۲۱	۳/۱۴	میزان دستیابی شما به اهداف شغلی مورد انتظار
۱۰	۱/۱۳	۳/۰۲	تداوم بازار کار برای اشتغال شما
۱۱	۰/۸۹	۳/۰۰	میزان افزایش درآمد یا منفعت مالی شما از حرفه، نسبت به قبل از تحصیل
۱۲	۱/۲۶	۲/۶۲	میزان افزایش امکانات رفاهی شغلی شما نسبت به قبل از تحصیل
۱۳	۱/۱۷	۲/۴۳	میزان افزایش حقوق و پاداش شما نسبت به قبل از تحصیل
	۰/۹۶	۳/۴۵	جمع

مقیاس طیف لیکرت: بسیار راضی = ۵ راضی = ۴ متوسط = ۳ ناراضی = ۲ بسیار ناراضی = ۱

تحلیل همبستگی: در جدول ۴ نشان داده شده است که بین توانمندی شغلی با متغیرهای امکانات و تجهیزات زیربنایی و آموزشی، توانایی تدریس و شیوه آموزش استادان و مربیان، روشهای تدریس واحدهای نظری و واحدهای عملی و محتوای آموزشی در دو سطح دانش و نگرشی وجود دارد. براساس جدول ۵، همبستگی معنی داری بین عوامل فردی با توانمندی شغلی پاسخگویان سهمیه آزاد وجود ندارد. طبق جدول ۶، موفقیت شغلی دانش‌آموختگان سهمیه شاغل به عواملی چون توانایی علمی استادان و محتوای آموزشی در سه سطح دانش، نگرشی و مهارتی مربوط است. مطابق جدول ۷، همبستگی معنی‌داری بین عوامل فردی و موفقیت شغلی پاسخگویان سهمیه شاغل یافت نشد.

جدول ۴- همبستگی بین اجزای تشکیل دهنده عوامل آموزشی با توانمندی شغلی افراد مورد مطالعه سهمیه آزاد

متغیر وابسته	توانمندی شغلی	اجزای تشکیل دهنده عوامل آموزشی
۰/۴۷۳**	توانمندی شغلی	امکانات زیربنایی و آموزشی
۰/۲۴۱	توانمندی شغلی	مدیریت آموزشی مراکز
۰/۱۴۳	توانمندی شغلی	توانایی علمی استادان
۰/۳۸۶*	توانمندی شغلی	توانایی تدریس و شیوه آموزش
۰/۱۹۲	توانمندی شغلی	اخلاق اجتماعی استادان
۰/۴۱۳*	توانمندی شغلی	روشهای تدریس برای واحدهای نظری
۰/۴۳۹*	توانمندی شغلی	روشهای تدریس برای واحدهای عملی
۰/۳۷۸*	توانمندی شغلی	محتوای آموزشی_ سطح دانشی
۰/۴۴۱*	توانمندی شغلی	محتوای آموزشی_ سطح نگرشی
۰/۳۲۱	توانمندی شغلی	محتوای آموزشی_ سطح مهارتی

$P \leq 0/01^{**}$

$P \leq 0/05^*$

جدول ۵- همبستگی بین متغیرهای فردی، اقتصادی با توانمندی افراد مورد مطالعه سهمیه آزاد

متغیرهای فردی اقتصادی	متغیر وابسته	(r)
سن	توانمندی شغلی	۰/۰۸۵
معدل	توانمندی شغلی	۰/۱۱۰
بعد خانواده	توانمندی شغلی	۰/۰۷۷
درآمد خانواده	توانمندی شغلی	۰/۲۰۰

جدول ۶- همبستگی بین اجزای تشکیل دهنده عوامل آموزشی با موفقیت شغلی افراد مورد مطالعه سهمیه شاغل

اجزای تشکیل دهنده عوامل آموزشی	متغیر وابسته	r
امکانات زیربنایی و آموزشی	موفقیت شغلی	۰/۰۰۹
مدیریت آموزشی مراکز	موفقیت شغلی	۰/۲۱۸
توانایی علمی استادان	موفقیت شغلی	*۰/۳۲۲
توانایی تدریس و شیوه آموزش	موفقیت شغلی	۰/۱۶۵
اخلاق اجتماعی استادان	موفقیت شغلی	۰/۱۷۴
روشهای تدریس برای واحدهای نظری	موفقیت شغلی	۰/۱۵۸
روشهای تدریس برای واحدهای عملی	موفقیت شغلی	۰/۱۰۹
محتوای آموزشی_سطح دانشی	موفقیت شغلی	*۰/۲۹۷
محتوای آموزشی_سطح نگرشی	موفقیت شغلی	**۰/۴۲۲
محتوای آموزشی_سطح مهارتی	موفقیت شغلی	**۰/۳۸۶

$P \leq 0.01^{**}$

$P \leq 0.05^*$

جدول ۷- همبستگی بین متغیرهای فردی و موفقیت شغلی افراد مورد مطالعه سهمیه شاغل

متغیرهای فردی	متغیر وابسته	(r)
سن	موفقیت شغلی	۰/۰۰۵
معدل	موفقیت شغلی	۰/۰۶۱

مطالعات مقایسه‌ای: دیدگاه‌های پاسخگویان بیکار و شاغل سهمیه آزاد نیز در خصوص عوامل آموزشی با استفاده از آزمون تی استیودنت مقایسه شد. نتایج نشان داد که اختلاف معنی‌داری بین دیدگاه‌های این دو گروه نسبت به عوامل آموزشی مراکز وجود ندارد (جدول ۸).

جدول ۸- مقایسه میانگین دیدگاه‌های پاسخگویان بیکار و شاغل سهمیه آزاد در خصوص

عوامل آموزشی مراکز

p	آماره t	میانگین نمرات دیدگاه پاسخگویان بیکار و شاغل سهمیه آزاد		سطح معنی‌داری	آماره لون	متغیرهای وابسته
		شاغل n=۳۱	بیکار n=۳۹			
۰/۳۰۷	۱/۰۳	۲۷/۶۵	۲۶/۳۶	۰/۲۸۱	۱/۷۹	تجهیزات زیربنایی و آموزشی
۰/۸۴۵	۰/۱۹۷	۲۰/۷۴	۲۰/۵۱	۰/۰۱۱	۶/۸۷	مدیریت آموزشی مراکز
۰/۶۴۲	۰/۴۶۷	۵۳/۱۳	۵۲/۰۰	۰/۰۶۵	۳/۵۳	توانایی‌های استادان و مربیان مراکز
۰/۳۴۹	۰/۹۴۳	۳۹/۷۴	۳۷/۵۴	۰/۸۰۱	۰/۰۶۴	محتوای آموزشی مورد استفاده
۰/۸۵۵	۰/۱۸۴	۵۶/۳۵	۵۵/۶۷	۰/۰۴۲	۴/۲۷	روشهای تدریس مورد استفاده

تحلیل رگرسیون: با توجه به جدول ۹، کل متغیرهای مستقل ۷۰٪ با متغیر توانمندی شغلی همبستگی دارد و متغیرهای محتوای آموزشی در سطح بینشی، بخش شغلی و انگیزه انتخاب رشته ۴۹٪ تغییرات توانمندی شغلی را تبیین می‌کنند. با توجه به جدول ۱۰، کل متغیرهای مستقل ۶۵٪ با متغیر موفقیت شغلی همبستگی دارد و ۴۲٪ تغییرات موفقیت شغلی به متغیرهای رشته تحصیلی در مقطع کاردانی، محتوای آموزشی در سطح بینشی و رشته تحصیلی در مقطع دبیرستان مربوط می‌شود.

جدول ۹- ضرایب متغیرها در معادله رگرسیون توانمندی شغلی در گام سوم

متغیر	B	انحراف معیار	Beta	t	tsig	
عدد ثابت	۱۲/۵۱	۶/۴۸		۱/۹۳	۰/۰۰۰	
محتوای آموزشی در سطح نگرش (AC)	۱/۸۱	۰/۴۳	۰/۶۱	۴/۱۷	۰/۰۰۰	
بخش شغلی (JS)	-۱۱/۴۰	۳/۷۹	-۰/۴۶	-۳/۰۰	۰/۰۰۶	
انگیزه انتخاب رشته (M)	۷/۷۵	۳/۵۱	۰/۳۳	۲/۲۰	۰/۰۳۷	
F=۷/۹۵					sigf= ۰/۰۰۱	
R= ۰/۷۰					R ^۲ = ۰/۴۹	R ^۲ _{Ad} = ۰/۴۳

JS = ۱ چنانچه بخش کشاورزی باشد.

JS = ۰ چنانچه بخش غیرکشاورزی باشد.

M=۱ چنانچه به علت علاقه به رشته‌های کشاورزی باشد.

M=۰ چنانچه به دلایل دیگری باشد.

به طور کلی، معادله رگرسیون حاصل از این تحلیل به صورت زیر است:

$$Y = 12/51 SC - 11/40 JS + 7/75 M + 12/51$$

معادله ۱:

جدول ۱۰- ضرایب متغیرها در معادله رگرسیون موفقیت شغلی در گام سوم

متغیر	B	انحراف معیار	Beta	t	sig
عدد ثابت	۹/۹۲	۵/۷۵		۱/۷۲	۰/۰۰۰
رشته تحصیلی مقطع کاردانی (FT)	۱۳/۶۱	۳/۱۷	۰/۴۵	۴/۲۹	۰/۰۹۱
محتوای آموزشی در سطح نگرش (AC)	۱/۵۲	۰/۳۶	۰/۴۳	۴/۱۳	۰/۰۰۰
رشته تحصیلی دبیرستان (FH)	-۸/۲۷	۴/۰۹	-۰/۲۱	-۲/۰۲	۰/۰۴۸
			$F=۱۸/۱۳$		$sigf=۰/۰۰۰$
			$R^2 = ۰/۴۲$		$R = ۰/۶۵$
					$R^2_{Ad} = ۰/۳۹$

FT = ۱ چنانچه متناسب با شغل باشد. FT = ۰ چنانچه متناسب با شغل نباشد.

FH = ۱ چنانچه رشته تحصیلی در دبیرستان کشاورزی باشد.

FH = ۰ چنانچه رشته تحصیلی در دبیرستان کشاورزی نباشد.

به طور کلی، معادله رگرسیون حاصل از این تحلیل به صورت زیر است :

$$Y = ۱۳/۶۱ FT + ۱/۵۲ AC - ۸/۲۷ FH + ۹/۹۲$$

علل عدم جذب دانش‌آموختگان بیکار به بخش کشاورزی و شاغل در بخشهای نامرتب با بخش کشاورزی: با توجه به جدول ۱۱، نزدیک به نیمی از افراد (۴۷/۸٪) محدود بودن فرصتهای شغلی ایجاد شده در بخش کشاورزی را مانعی در دستیابی به اشتغال بیان کرده‌اند.

تعداد معدودی از افراد (۴/۳٪) پایین بودن سطح دانش و مهارت شغلی خود را علت عدم جذب در بخش کشاورزی بیان کرده‌اند.

جدول ۱۱- توزیع فراوانی علل عدم جذب افراد مورد مطالعه به بخش کشاورزی

رتبه	درصد	تعداد	متغیر
۱	۴۷/۸	۲۲	محدود بودن فرصتهای شغلی ایجاد شده در بخش کشاورزی
۲	۲۱/۷	۱۰	نداشتن توانایی مالی برای فراهم آوردن مقدمات شغلی در بخش کشاورزی
۳	۱۷/۴	۸	حمایت نکردن دولت از دانش‌آموختگان کشاورزی
۴	۸/۷	۴	علاقه نداشتن به مشاغل کشاورزی
۵	۴/۳	۲	پایین بودن سطح دانش و مهارت شغلی فرد
	۱۰۰	۴۶	جمع

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که نتایج نشان داد، تعداد زیادی از دانش‌آموختگان سهمیه آزاد همچنان بیکارند و از طرفی، در مقایسه دیدگاههای پاسخگویان شاغل و بیکار سهمیه آزاد نسبت به عوامل آموزشی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. از این رو، می‌توان گفت که تأثیرگذاری آموزشهای علمی - کاربردی از نظر انتقال دانش کار و ایجاد توانمندی شغلی برای هر دو گروه پاسخگویان شاغل و بیکار سهمیه آزاد یکسان بوده است. این تحقیق نشان داد که موانع متعددی ورود دانش‌آموختگان را به بخش کشاورزی دشوار ساخته است. همچنین، مشخص شد که اکثر افراد مورد مطالعه از حمایت‌های مالی اعتباری دولت برخوردار نشده‌اند و همین امر می‌تواند مزیدی بر علت باشد. از نتایج دیگر این تحقیق می‌توان به همبستگی مثبت و معنی‌دار امکانات و تجهیزات آموزشی و زیر بنایی با توانمندی شغلی پاسخگویان سهمیه آزاد اشاره کرد؛ به عبارت دیگر، تجهیز مراکز آموزشی از نظر امکانات و تأسیسات زیر بنایی از قبیل آزمایشگاهها، کارگاهها، کتابخانه، امکانات رفاهی و غیره در میزان مهارت آموزشی و سطح توانمندی شغلی افراد تأثیر مثبت دارد. در این تحقیق بین توانایی تدریس و شیوه آموزش استادان و مربیان با سطح توانمندی شغلی افراد مورد مطالعه سهمیه آزاد همبستگی مثبت و

معنی‌داری مشاهده شد، به این معنی که هرچه استادان و مربیان شیوه تدریس خود را بهبود بخشند، سطح توانمندی شغلی افراد توسعه می‌یابد. بررسی نتایج همچنین، نشان داد که بین روشهای تدریس واحدهای تئوری و واحدهای عملی و نیز سطوح دانشی و بینشی محتوای آموزشی با سطح توانمندی شغلی افراد مورد مطالعه سهمیه آزاد همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد که با مطالعات میرکمالی (۱۳۷۲) مطابقت دارد.

نتایج حاصل از رگرسیون گام به گام نیز نشان داد که محتوای آموزشی در سطح بینشی نسبت به سایر عوامل نقش بیشتری در توانمندی شغلی افراد مورد مطالعه سهمیه آزاد دارد. بنابراین، می‌توان گفت که هرچه محتوای آموزشی در سطح دانشی از نظر انتقال اطلاعات، دانشها، اصول و نظریه‌ها غنی‌تر و در سطح بینشی از نظر القای بینش خاص یا ایجاد باور حرفه‌ای و کاری تقویت شود، توانمندی شغلی افراد افزایش می‌یابد. در این پژوهش موفقیت شغلی دانش‌آموختگان در خصوص عوامل آموزشی بررسی و بین توانایی علمی و تخصصی استادان و میزان موفقیت شغلی افراد مورد مطالعه سهمیه شاغل همبستگی معنی‌داری مشاهده شد. در این مطالعه، همسو با نتایج تحقیقات کارتمل و گارتین (۲۰۰۰) و ایرانی و چدلر (۲۰۰۲) بین محتوای آموزشی (سطوح دانشی، نگرشی و مهارتی) با میزان موفقیت شغلی افراد مورد مطالعه سهمیه شاغل همبستگی معنی‌داری مشاهده شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که اجزای نظام آموزشی در دوره‌های علمی - کاربردی برگزار شده بر سطح موفقیت شغلی افراد مورد مطالعه تأثیرگذار بوده است و پاسخگویان سهمیه شاغل با میانگین $3/45$ از سطح موفقیت شغلی خود ابراز رضایت کردند. همچنین، با توجه به تحلیل رگرسیون 42% تغییرات موفقیت شغلی مربوط به متغیرهای رشته تحصیلی در مقطع کاردانی، محتوای آموزشی در سطح بینشی و رشته تحصیلی در مقطع دبیرستان است. نتایج این بخش از پژوهش یافته‌های مک ماهون و والتر (۱۹۹۳)، کاظمی (۱۳۷۵) و فاضلی (۱۳۷۸) را تأیید می‌کند. به منظور دسترسی مداوم به نیروی کار ماهر و متخصص در بخش کشاورزی، تقاضا برای برنامه‌های آموزشی در زمینه مشاغل کشاورزی همواره حایز اهمیت است. از این رو، مؤسسات آموزش عالی باید به طور مناسب تجهیز شوند، استادان و مربیان مؤسسات آموزش عالی کشاورزی اطلاعات و دانش خود

را همسو با نیازهای دانش و مهارتی فراگیران روزآمد کنند و مهارت‌های تعاملی خود را گسترش دهند؛ همچنین، از روش‌های تدریس متناسب در انتقال دانش کار، ایجاد باور کاری و یادگیری مهارت‌های شغلی مورد نیاز استفاده شود.

منابع

الف. فارسی

۱. فاضلی، ع. (۱۳۷۸)؛ بررسی رابطه شغلی-تحصیلی دانش‌آموختگان رشته روانشناسی در ایران؛ مجموعه مقالات چشم‌انداز دانش‌آموختگان آموزش عالی، زمینه‌ها، مشکلات و تنگناها، تهران: پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی.
۲. کاظمی، م. (۱۳۷۵)؛ «محاسبه ضریب تناسب نسبی تخصص با شغل در بخش کشاورزی»؛ اولین کنفرانس اقتصاد کشاورزی ایران، دانشکده های زابل: انجمن اقتصاد کشاورزی ایران با همکاری دانشگاه سیستان و بلوچستان و سازمان عمران سیستان و بلوچستان.
۳. میرکمالی، م. (۱۳۷۲)؛ ارزیابی توانمندی‌های شغلی دانش‌آموختگان دانشگاهها؛ تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی.

ب. لاتین

۱. Brown, L. B. (۱۹۹۹); "Good Work Ensures Employment Success"; Available at: www.ceto.org
۲. Cartmell, D. D. & L. B. Garton (۲۰۰۰); "An Assessment of Agricultural Education Graduates Preparation, in Proceedings of the ۲۷ Annual National Agricultural Educations Research Conference"; Available at: www.aiaee.org
۳. Dean, B. A. (۲۰۰۲); (۲۰۰۳-۲۰۰۴); "Vocational and Technical Education Act Expenditure Plan"; Available at: www.cccco.edu

۴. FAO (۱۹۹۷); "Agricultural Education and Training: Issues and Opportunities"; Available at : www.fao.org
۵. Hannan, F. D. (۲۰۰۳); "The Role of Education in Labor Market Changes"; Available at: www.pjb.co.uk
۶. Irani, T. & C. H. Scherler (۲۰۰۲); "Job Satisfaction as an Outcome Measure of the Effectiveness of an Agricultural Communications Academic Program"; *Journal of Agricultural Education*, Vol. ۱۳, No. ۱, Available at: www.pubs.aged.tamu.edu
۷. Lankinen, T. (۱۹۹۹); "The Second International Congress on Technical and Vocational Education"; Available at: [www.unesco.org / cogress/pdf / lankinen.pdf](http://www.unesco.org/cogress/pdf/lankinen.pdf)
۸. McMahon, A. & W. Walter (۱۹۹۳); *An Efficiency-based Management Information System: Fundamentals of Educational System*; Unison: International Institute for Educational Planing, pp. ۴۹, ۷-۲۱.
۹. Scanlon, D. C., T. H. Bruening & A. Cordon (۱۹۹۹); "An Industry Perception on Changes Need in Agricultural Education Curricula"; *Journal of Agricultural Education*, Vol. ۴۳, No. ۱. Available at: www.pubs.aged.tamu.edu/jae
۱۰. Swortzel, K. (۱۹۹۸); "Perception of Vocational Educators and Human Resources Training and Development Professionals Regarding Skill Dimensions of School-to-work Transition Program"; *Journal of Agricultural Education*, Vol. ۱۵, No. ۱, pp. ۴۷-۵۶.

وضعیت اشتغال، توانمندی شغلی و موفقیت شغلی دانش‌آموختگان ... ۱۰۱